

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ, АСПРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 2(14), 2024

Мукачево

УДК001(051)(045)''540*6''

НЗ4

Рекомендовано до друку та поширення через мережу
Інтернет Науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
(Протокол №9 від 21.11.2024 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, перший проректор, Мукачівський державний університет.

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар: Мовчан К.М., директор наукової бібліотеки, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабацій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент.

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи.

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти.

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор, доцент кафедри психології.

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент.

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., професор.

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н.

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва.

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор.

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії.

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів.

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської мови, літератури та методиками навчання.

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти.

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту.

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти.

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ

УДК 159.9:37.011:37.064.1:355.01(045)

Барчій М.С.

старший викладач,

Мукачівський державний університет

Воронова О.Ю.

кандидат психологічних наук, доцент,

Мукачівський державний університет

Драгун О.В.

здобувач вищої освіти ОС Магістр,

спеціальність 053 «Психологія»,

Мукачівський державний університет

**ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У даній статті розглянуто проблему педагогіки партнерства. Проаналізовано психологічні засади партнерської взаємодії учасників освітнього процесу, її особливості під час дистанційного навчання та в умовах воєнного стану.

Ключові слова: партнерство, спілкування, педагогіка партнерства, партнерська взаємодія, освітній процес.

The article deals with the problem of partnership pedagogy. The psychological foundations of partner interaction of participants in the educational process, its features during distance learning and under martial law are analyzed.

Keywords: partnership, communication, partnership pedagogy, partnership interaction, educational process.

В сучасних умовах в Україні (Covid-19, воєнний стан) актуалізується проблема педагогіки партнерської взаємодії в закладах освіти, яка вимагає підвищення рівня професійної компетентності педагогів.

В Концепції Нової української школи зазначається, що в основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими одnodумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Педагогіка партнерства в умовах нової української школи передбачає співпрацю, взаємодію учасників навчально-виховного процесу, що не заперечує відмінностей в їх життєвому досвіді, компетентностях, але враховує рівність у праві на доброзичливе, толерантне ставлення, взаємоповагу, емпатію, взаєморозуміння [1].

Встановлення партнерської взаємодії – одна із актуальних проблем, яка

проявляється на різних етапах функціонування освітнього процесу. Значущості питання набуває і з огляду сучасного соціально-економічного стану України, адже воєнний час ставить нові виклики перед усією академічною спільнотою: заклади освіти перебирають на себе функції надання психологічної підтримки, забезпечення національно-патріотичного виховання, підтримки вмотивованості, згуртованості, дієвості всіх учасників освітнього процесу.

Важливим при реалізації педагогіки партнерства є врахування її психологічної основи, яку становлять суб'єкт-суб'єктні стосунки – співпраця як мінімум двох суб'єктів (учителі - батьки, учителі - учні, учителі - управлінці, батьки - управлінці, батьки - учні, управлінці - учні). Цей тип взаємин для освітнього процесу є найбільш оптимальним, бо дає можливість учневі діяти самостійно, однак інші учасники освітнього процесу діють разом та займають тьюторську позицію. Тому завдання педагогів, батьків та керівників полягає у створенні атмосфери, яка б сприяла розвитку можливостей учнів, задовольняла їхні інтелектуальні, емоційні та соціальні потреби.

Партнерська взаємодія являє гуманістично орієнтований педагогічний процес або особистісний контакт суб'єктів освітньо-виховного процесу, що має своїм наслідком взаємні позитивні зміни їх поведінки, діяльності, якостей, відносин, настанов. Партнерська взаємодія розглядається як співробітництво, коли успіхи одних учасників спільної діяльності стимулюють більш продуктивну і цілеспрямовану діяльність всіх її учасників. Гуманістично орієнтований педагогічний процес може бути тільки процесом партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу, коли учасники такої взаємодії виступають як паритетні, рівноправні, у міру своїх знань і можливостей, партнери. Взаємодія з іншими особами у різних комунікативних ситуаціях має сприяти досягненню поставлених цілей, розвитку природного потенціалу кожної особистості, її реалізації у навчальній та професійній діяльності.

Основою педагогіки партнерства є спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість [2]. Відносини вчителя та учнів мають бути діалогічними, засновуватися на взаємодовірі, підтримці. Невід'ємною частиною освітнього процесу має бути активна співпраця з батьками дітей. Зокрема О. Онаць визначає партнерську взаємодію як узгоджену діяльність учасників освітнього процесу – партнерів, що спрямована на досягнення спільних цілей інноваційного розвитку закладу освіти, забезпечення якісної освіти та

всебічного розвитку кожного, отримання очікуваних результатів і вирішення важливих завдань [4].

Досить чітко та змістовно торкається питання партнерства в освітньому середовищі у своїх працях О. Коханова. На її думку, партнерство передбачає прояв власної позиції кожного з партнерів. Партнерство є найвищою формою співробітництва, яку не можна набути автоматично, а лише завдяки спілкуванню та діяльності [3].

Дослідниця О. Коханова виокремлює критерії, що визначають ефективність ідеї розвитку стосунків партнерства як найпродуктивнішої системи відповідних умов педагогічної взаємодії:

- сформована професійно-особистісна готовність педагога до гуманізації освітнього середовища;
- відкритість, тобто практично повна відсутність маніпуляцій за умови ясності цілей дій обох сторін;
- позитивна взаємозалежність суб'єктів міжособистісної взаємодії (усвідомлення спільної мети, наявність загальних ресурсів, докладання спільних зусиль для розв'язання проблем);
- право на автентичність кожного учасника педагогічної взаємодії;
- усвідомлення індивідуальної та групової відповідальності (внутрішня і зовнішня мотивація спільної діяльності суб'єктів);
- можливість задовольняти основні міжособистісні потреби в процесі спільної діяльності та спілкування;
- підтримуюча взаємодія, що забезпечує сприятливий психологічний клімат взаємодії; високий рівень розвитку соціальних умінь і навичок спілкування; рефлексивний аналіз власної поведінки в контексті соціальної поведінки інших суб'єктів[3].

Вважаємо, що врахування зазначених критеріїв є необхідною умовою створення сприятливих партнерських взаємин між учасниками освітнього процесу та допоможе керівництву закладу освіти, працівникам психологічної служби у визначенні заходів як організаційних, так і просвітницьких щодо підвищення психологічної компетентності учасників освітнього процесу з питань упровадження партнерських взаємин. Готовність учителів до взаємодії з учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства передбачає сформованість у них: ставлення та спрямованість учителів до використання педагогіки партнерства в професійній діяльності в процесі налагодження педагогічної взаємодії; знань про сутність та основні принципи педагогіки партнерства як педагогічної технології; уміння використовувати форми, методи організації взаємодії з учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства.

Партнерська взаємодія допомагає вибудувати якісне освітнє середовище, спрямоване на розвиток усіх учасників, долучених до освітнього процесу, а безперервність розвитку дитини та її можливостей досягається тільки за умов консолідації батьків і педагогів. Професійна підготовка майбутніх фахівців має бути спрямована на розвиток їх психологічної готовності до партнерської взаємодії, на удосконалення вміння використовувати форми, методи та прийоми педагогіки партнерства.

Педагоги повинні бути готові адаптуватися до змін та навчатися новим методикам і підходам в роботі з учнями. Адаптація до змін в умовах воєнного стану включає гнучкість у плануванні, організації та проведенні занять, а також забезпечення психологічної підтримки учням та колегам. Вони повинні допомагати учням розвивати їх комунікативні навички, що допоможе їм адаптуватися до воєнного стану та навчитися взаємодіяти з іншими у конструктивний спосіб. В умовах воєнного стану традиційне навчання може бути дискомфортним або недоступним. Вчителі повинні використовувати сучасні технології та платформи для підтримки комунікації та навчання учнів на відстані. Використання відеоконференцій, освітніх платформ та електронної пошти забезпечує неперервність освітнього процесу та сприяє реалізації партнерської взаємодії з іншими його учасниками. Усі учасники освітнього процесу повинні співпрацювати та підтримувати один одного, особливо в умовах воєнного стану. Професійна взаємодія вчителя також передбачає співпрацю з колегами, обмін досвідом, методиками та стратегіями для підтримки навчання та розвитку учнів. Тісна співпраця та спільні зусилля допоможуть педагогам забезпечити кращу підтримку учням та створити сприятливе освітнє середовище. Корисним було б залучення до навчальних занять практичних психологів закладів освіти для проведення онлайн-вправ для стабілізації емоційного стану учасників освітнього процесу та налагодження ефективної співпраці. Педагогічні працівники мають з розумінням ставитися до розгубленості, неуважності та інертності вихованців під час онлайн-занять. Важливими методами у процесі навчання учнів є підбадьорення, турбота та підтримка дітей, а не залякування негативом. Варто дотримуватися загальних правил організації дистанційного навчання та гігієни користування гаджетами. Під час проведення онлайн-занять бажано залучати учнів до активної роботи, висловлювання своїх ідей та пропозицій, надавати можливість їм спілкуватися між собою, створювати для дітей комфортну, довірливу обстановку. Крім того, важливо сприяти психологічній підтримці вчителів, особливо в умовах воєнного стану. Надання доступу до психологічних програм і консультацій допоможе педагогам керувати стресом, зміцнити психологічну стійкість та покращити їхнє самопочуття. Важливо розуміти, що під час дистанційного та змішаного навчання стиль спілкування вчителя та здобувачів потрібно

видозмінювати, оскільки на відстані втрачається момент впливу. Тут доречними будуть ті вчителі та викладачі, які мають авторитет у здобувачів та є щирими й відкритими щодо них. Тільки за такої умови в сучасних реаліях можна досягти позитивної динаміки та мотивувати до навчання[5].

Вчителі повинні навчатися керувати своїми емоціями, вміти вирішувати конфлікти та підтримувати гармонію в класі. Вони також повинні бути відкритими до змін, гнучкими у використанні технологій і засобів комунікації, а також здатними до ефективного взаємодії з учнями та їх батьками навіть у дистанційному форматі. Важливо забезпечувати якісний виклад матеріалу, дотримання етики та зрозумілість комунікації, а також бути відкритими до зворотного зв'язку та здатними приймати конструктивну критику.

Педагогіка партнерства, партнерська взаємодія виступає одним з кращих інструментів для організації психологічної, соціально-педагогічної підтримки дітей, учнів та батьків. Вона передбачає об'єднання зусиль всієї спільноти: педагогів, психологів, батьків, громади, соціальних служб, органів самоуправління, представників міжнародних організацій. Педагогам потрібно знати про сім'ї, які потребують соціально-педагогічної підтримки та вміти своєчасно і екологічно її надавати, а в разі необхідності знати, до яких спеціалістів, служб перенаправити людей. Ефективність застосування сучасних інформаційно-цифрових педагогічних технологій, використання різноманітних сервісів та платформ сприяє також процесу партнерської взаємодії закладу освіти та родини в умовах дистанційного навчання, згуртованості та налагодженню мікроклімату у самих родин, організації взаємної допомоги і підтримки.

Таким чином, психологічні аспекти реалізації педагогіки партнерства включають розвиток емоційного інтелекту, навичок вирішення конфліктів, використання сучасних технологій комунікації, дотримання мовної культури та етичних принципів, адаптацію до нових умов та забезпечення якісної взаємодії з учнями, побудови позитивних взаємин з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, створення сприятливої навчальної атмосфери та безпечного освітнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нова українська школа: концепція. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Ковальчук В. А. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2023. 100 с.
3. Коханова О. П. Партнерство як фактор соціалізації особистості. 2013. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2004/1/O_Kokhanova_PPTP_2_IPSP.pdf.
4. Економічно-правові умови державно-партнерської взаємодії суб'єктів управління опорних закладів освіти: практ. посіб. / О. М. Онаць, Г. М. Калініна, М. М. Малюга, В. В. Мелешко, Л. М. Попович, М. О. Топузов, Б. Г. Чижевський. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/POS_-EKON-PRAV_-UMOVY-Pravlynyy-1.pdf.

5. Чикалова М., Юхно Н. Особливості освітнього процесу в умовах повномасштабних бойових дій. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 3. С. 13-22.

УДК 159.92:81'233:373.2.011.3-053.4(045)

Барчій М.С.

старший викладач,

Мукачівський державний університет

Воронова О.Ю.

кандидат психологічних наук, доцент,

Мукачівський державний університет

Чиженко Г.С.

здобувач вищої освіти ОС Магістр,

спеціальність 053 «Психологія»,

Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У даній статті розглянуто проблему та особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Визначено труднощі, які виникають у процесі оволодіння мовленням. Проаналізовано умови, що забезпечують мовленнєвий розвиток дошкільників.

Ключові слова: мова, мовлення, розвивальне комунікативне-мовленнєве середовище, дошкільний вік.

The article deals with the problem and specific features of preschool children's speech development. The difficulties that arise in the process of mastering speech are identified. The conditions that ensure the speech development of preschoolers are analyzed.

Key words: language, speech, developmental communicative and speech environment, preschool age.

Одним з важливих надбань дитини дошкільного віку безперечно стає оволодіння рідною мовою. Мовлення дітей дошкільного віку тісно пов'язане з розвитком мислення, свідомості, особистості загалом, пізнанням оточуючого світу. Опанування мовою і мовленням є складним процесом, який залежить від вікових та індивідуальних особливостей дошкільників, соціальної ситуації їхнього розвитку, а також проектування розвивального комунікативно-мовленнєвого середовища. Повсякденне мовлення допомагає дитині реалізувати себе, відображаючи своє ставлення до навколишнього світу; допомагає пізнати соціальний, природний та предметний світи, які її оточують; сприяє формуванню образу власного «Я»; допомагає створити та засвоїти культурні цінності.

Проблемою розвитку мовлення дітей дошкільного віку займалися багато

ЗМІСТ

ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Барчій М.С. Воронова О.Ю. Драгун О.В.	ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА ВОЄННОГО СТАНУ	РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ	3
Барчій М.С. Воронова О.Ю. Чиженко Г.С.	ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	РОЗВИТКУ	8
Барчі Б.В. Поп Е. В.	ВИКОРИСТАННЯ ІГРОТЕХНОЛОГІЙ З ПРАКТИЧНОЇ ГРАМАТИКИ	НА ЗАНЯТТЯХ	12
Барчі Б. В. Попп Д. В.	ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АУДІЮВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ	НАВЧАННЯ	15
Барчі Б.В. Рацін М. Р.	ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ		18
Барчі Б. В. Щобак В. В.	COMMUNICATIVE APPROACH ENGLISH GRAMMAR	IN LEARNING	21
Бережник М.Ю.	РЕГІОНАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ З ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	У ЗМІСТІ	24
Береш Є.М.	ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ		29
Бобуська Н.І. Фізеші Й.Й.	ПОЧАТКОВА ОСВІТА В КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ: ОРГАНІЗАЦІЯ, УПРАВЛІННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ		33
Дудаш О.С. Павлюк М.М.	ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РОБОТІ ЗДО		38
Гаркуша С. Л. Байдюк К.В.	ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	ЯК ЕЛЕМЕНТ	42
Дудаш О.С. Шуберт М.Я.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ СИСТЕМИ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ		47
Звонар К.І.	ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	НАПОВНЕННЯ СУЧАСНОЇ	50

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>